

DOCUMENT SOBRE DIVERSES QÜESTIONS D'INTERÈS PEL PEC

Resultat de les reflexions de la iniciativa del “Fer bullir l’olla”

Orígens d’aquest document

El present document vol aportar un petit gra de sorra a la base discursiva del Projecte Educatiu de Ciutat que s'està duent a terme a la ciutat de Girona. Partint de diverses qüestions plantejades al Grup Assessor (GA) i al Consell Escolar Municipal (CEM) mitjançant la proposta de dinamització del “Fer Bullir l’Olla” s’ha aconseguit elaborar una reflexió global sobre l’educació, el PEC i d’altres elements que hi estant estretament lligats.

La idea va sorgir de la motivació del GA a debatre i reflexionar sobre diferents temes en relació al que s’estava treballant. Com que el temps de les reunions del GA era insuficient per debatre qüestions com les que aquí veureu plantejades, es va proposar de crear una mínima infraestructura per fer-ho via correu electrònic.

Des de març fins a juliol, aproximadament cada 15 dies s’ha plantejat una qüestió precedida d’una breu introducció provocativa amb l’objectiu d’afavorir la reflexió i l’opinió de tots els membres que lliurement en volien prendre part. Totes les opinions expressades s’han tingut en compte per elaborar aquest document que s’ha estructurat en 6 blocs temàtics que tenen relació directa amb les preguntes plantejades.

El concepte d’educació

Parlar d’educació en el moment actual i en relació a un Projecte Educatiu de Ciutat és una tasca complexa i enormement enriquidora. Ens trobem enmig de la societat “líquida” en la qual les idees, els compromisos, el temps, les decisions... s’han tornat difoses i canvien de forma i d’estat constantment. Sens dubte, aquest context afecta a tots els àmbits de la societat, inclòs l’educatiu.

Els interessos i les mirades per definir què entenem per educació són múltiples, plurals i canviants però això no ens priva de fer un esforç per treure’n un denominador comú.

Al fil dels comentaris obtinguts es defineix “educació” com un procés de desenvolupament integral de la persona, entesa aquesta com a ésser individual i alhora com a parts d’una col·lectivitat cada vegada més complexa. L’educació és també una “pràctica” multifacètica que ha de facilitar a totes les persones: ser, fer, relacionar-se, conèixer... és a dir, ha de proporcionar tot allò que necessitem per seguir un bon procés maduratiu. L’educació és també una activitat transformadora que està present durant tota la vida, que engloba gran quantitat d’aspectes i que està present en tots els espais.

Partim de la base, doncs, que l’educació va més enllà del concepte d’aprenentatge reglat en tant que inclou desenvolupar valors, emocions, sentiments i nous coneixements que caracteritzen la nostra personalitat i les nostres actituds individuals i les que manifestem col·lectivament.

Tots aquests processos estan estretament lligats als fets històrics de la nostra contemporaneïtat, a les problemàtiques que intentem fer front i que ignorem, a la cultura (millor cultures), al territori, als projectes de futur i a les utopies que individualment i col·lectivament construïm.

Els “bons” valors, la sensibilitat, el respecte, l’accés a la informació, la sensibilitat envers la pluralitat, l’ús d’espais compartits, el sentiment de pertinença... s’haurien de convertir en peces claus de la columna vertebral de la nostra evolució i del nostre procés educatiu.

Per aconseguir que aquests elements coexisteixin és necessària la coresponsabilitat de tots els agents socials i l’adequació dels espais i les activitats per tal que facilitin el desenvolupament individual i social.

La importància dels espais públics

Els projectes educatius de ciutat consideren els espais públics com espais importants per a l’educació de les persones. Reflexionar sobre l’estat actual d’aquests, tenir en compte les interaccions que s’hi donen, considerar la importància que poden arribar a tenir... és un primer pas per donar a l’espai públic l’estatut que es mereix.

Es parteix de la base que l'espai públic és totalment necessari i que cal ampliar-lo com més millor. Ampliar-lo i embellir-lo, i per més que ho fem, mai ho serà prou. Cal que les ciutats i els pobles estiguin urbanísticament ben estructurats, ben connectats, ben "travats"... a fi de facilitar encontres de tota mena. Els i les habitants s'han de sentir a gust i poder aprofitar els espais pels usos que creguin convenients.

Durant els últims anys s'ha tendit a l'especialització dels diferents espais públics a les ciutats. S'han creat zones per a col·lectius concrets i, si bé moltes vegades s'ha fet amb tota la bona fe del món, massa sovint s'ha afavorit una "fragmentació" que acaba generant exclusió. Parcs infantils, places d'aparcament, zones esportives, espai pel trànsit... tot té la seva única utilitat i conseqüentment les relacions entre els agents que en fan ús, massa sovint són extremadament especialitzades i homogènies. Hi ha molt poques zones plurals on es trobin persones de diferents edats, cultures i classe social per fer-hi "coses" diferents. Aquesta és una qüestió a pensar si es vol avançar d'una manera significativa.

Respecte el trànsit, per exemple, esmentar com les ciutats són un caos ple de vehicles, normalment individualitzats, circulant en totes direccions. Una conducció agressiva d'ús dominant que condiciona el funcionament. S'ha adequat tot per tal que l'accés als diferents punts sigui fàcil i ràpid i conseqüentment hi ha poca compatibilitat amb altres usos: voreres petites per on els vianants a penes poden passejar, molta superfície destinada a aparcaments, pocs espais perquè les persones puguem transitar i estar, etc.

Tornant a l'especialització, però, cal fer constar que hi ha col·lectius que no tenen cap espai on sentir-se identificats. Als joves, per exemple, si bé tenen espais esportius i educatius, quasi que no existeixen espais oberts i flexibles per a ells, i en tant que la resta d'espais estan destinats a d'altres col·lectius específics, hi ha un sector de joves que queden sense un lloc on poder estar.

Responent a tot això, doncs, cal canviar la perspectiva que hi ha hagut fins el moment i tendir a buscar aquests espais multifuncionals on tothom que vulgui pugui desenvolupar-hi qualsevol tasca concreta: passejar, fer esport, jugar, contemplar... Llocs que promoguin l'ús ordenat i pacífic i on agents cívics comunitaris actuïn per pal·liar situacions lleus i evitar degradacions.

L'aposta per uns valors "plens"

Un projecte educatiu de ciutat ben concebut i ben platejat no és neutre, en el sentit que fa una aposta molt clara per uns valors i unes pràctiques d'un gran calat polític i social. Els PEC d'arreu, emparant-se en el concepte originari de ciutat educadora, fa una aposta per la democràcia, la participació i la justícia social, entre altres.

Perquè aquests conceptes (valors i pràctiques) tinguin una repercussió directa en el disseny del projecte cal, abans de res, definir-los, concretar-los, donar-los-hi forma.... sabent que són multiformes i tot sovint estan estretament lligats.

La Democràcia es pot entendre com la participació de les persones i les col·lectivitats en els processos de presa de decisions, en vida pública, en la ciutat. Democràcia és votar però també és influir positivament en el devenir de la ciutat en la mesura que s'està present en els fòrums de discussió i d'intervenció dirigits a refer el lloc on vivim. Democràcia és practicar l'art del diàleg, de l'escolta activa, del construir plegats, de manifestar el consens i el dissens. La democràcia en el PEC es pot vertebrar, entre altres, a redós de la construcció d'espais de participació reals i crítics, a través de fòrums i debats profunds, a través d'espais perquè els ciutadans, els veïns... expressin la seva veu i tot quan aquesta no van en la direcció esperada.

Uns agents actius

El PEC, com qualsevol projecte participatiu impulsat per l'administració, té el perill que en desplegar-lo els agents que han estat dins en quedin al marge.

Cal plantejar-nos quins són els actors que han de participar en el PEC, com fer-ho per ser-hi presents fins el final (si és que hi ha final!). Per altra banda, cal ser conscients que estem treballant en una ciutat dinàmica i canviant i per tant, amb el pas del temps, apareixen nous agents que cal que "pugin al carro del PEC". Només així farem que el PEC bategui permanentment i no perdi pistonada.

En primer lloc cal tenir en compte que un procés participatiu no és permanent i estàtic sinó que té un objectiu concret que pot modificar-se en funció del moment del procés, les aportacions, l'avaluació... Les taules de seguiment, formades per diversos agents, són un bon instrument per

vetllar pel bon desplegament del PEC però s'ha de treballar constantment per evitar que es converteixin en trobades institucionals de les quals no se'n treu massa res. Cal que es faci una bona dinamització i aconseguir l'eficàcia i l'eficiència de cada una d'elles.

Degut al dinamisme que envolta tota la ciutat, cal ser conscients que els agents participants no han de ser sempre els mateixos o pot ser millor, entendre que les noves incorporacions són necessàries per garantir el futur del projecte. Els actors que cal tenir en compte són aquells que en cada moment encaixen en funció dels àmbits temàtics i les necessitats del procés.

Per altra banda, cal la motivació i la predisposició de les persones a voler-ne formar part. Cal tenir en compte que hi ha persones que per si soles s'interessen i accepten participar en qualsevol de les parts del procés però també hi ha un gran sector que necessita d'un tractament més personalitzat.

Els joves i els grups culturals alternatius són dos exemples de col·lectius als quals se'ls hauria de donar cabuda ja que són persones organitzades, amb inquietuds i que poden enriquir l'oferta cultural de la ciutat.

Segurament per aconseguir una bona renovació, caldrà dirigir-se directament a tots aquests col·lectius, explicar-los en què consisteix el projecte i convidar-los a participar acordant els compromisos de les dues parts.

També caldrà pensar en mecanismes flexibles per incorporar persones, grups, col·lectius, entitats, etc. I arran de la pluralitat de maneres de funcionar i demés, no tots encaixaran a través de les mateixes estructures. Cal pensar en una personalització organitzativa que faciliti la participació de quants més millor.

El PEC més enllà de la "marca"

Alguns PEC han caigut en l'error de dissenyar un projecte de Ciutat Educadora que no va més enllà de les paraules, de projectes escrits que es queden simplement amb l'embolcall. El PEC és una marca que sona bé, que fa bonic... però cal plantejar-nos què cal fer perquè el contingut sigui real.

Hi ha, com a mínim, tres condicions importants que cal tenir en compte per aconseguir que el PEC segueixi viu, compromès, operatiu i capaç de sumar i integrar propostes educatives. En primer lloc és necessari que hi hagi una voluntat per part dels promotors del PEC (és a dir, administracions i agents directament implicats en el projecte). Aquests han de conèixer les preocupacions, debats i conclusions extretes pels diferents agents i grups de treball que han intervingut en el procés i a més han de fer tot el possible per portar a terme aquelles propostes raonables i plausibles.

Per altra banda, també és important que hi hagi una figura coneixedora de l'engranatge social del territori que vetlli per l'acompliment dels objectius i les accions plantejades, incidint de manera especial en els barris i sectors més desfavorits.

Finalment, cal que periòdicament s'informi a tota la ciutadania sobre els objectius que s'han marcat i com s'han desenvolupat. Tothom ha de poder accedir a la informació entenent que aquesta és la que et permet conèixer, decidir i posteriorment actuar.

Si es compleixen aquestes tres premisses es pot aconseguir que el PEC es converteixi en un símbol d'identitat real per a tots els ciutadans i ciutadanes de Girona sense que ningú se senti exclòs.

Per un PEC sostenible

El PEC es planteja com un projecte holístic de tota la ciutat que ha de perdurar al llarg del temps, incorporant noves necessitats i propostes de la ciutat de Girona.

S'ha de tenir en compte, però, que per mantenir l'activitat i la coherència del projecte s'han de du a terme diferents tipus d'accions. Per una banda calen projectes de dimensió col·lectiva en els quals es visualitzi la sintonia entre les persones que donen importància a l'educació. Grans accions d'impacte que permetin la difusió del PEC. Per altra banda, i no com a menys important, s'ha de tendir a fer bones accions que poc a poc creïn una marca plausible i reconeguda per la ciutadania. Finalment, a nivell global cal que hi hagi un seguiment i una avaluació continuada i que hi hagi prou flexibilitat per canviar el que calgui segons les circumstàncies del moment.